10. Українська мова. Енциклопедія. – К. : Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана. – 824 с.

11. Франко Іван. Твори в трьох томах / Іван Франко – К. : Наук. думка, 1991. – Т.1. Поезії. Поеми. – С. 328-350.

УДК 811.111’373.46’255.004.14

СЕМАНТИЧНІ АСПЕКТИ МІГРАЦІЇ ТА СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОЇ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ

Кущ Е.О., к. філол. н., доцент

Запорізький національний технічний університет

Стаття присвячена дослідженню особливостей зміни семантичного значення, визначенню способів перекладу англіійської термінологічної та загальновживаної лексики, що підлягає міграції. У статті з’ясовується, у чому полягає сутність семантичних процесів термінологізації, детермінологізації та ретермінологізації, що відбуваються внаслідок міграції термінів та одиниць загального лексикону англійської мови. Визначаються також особливості генералізації та конкретизації, метафоризації та метонімізації їх значень.

Ключові слова: адекватний переклад, генералізація, детермінологізація, дефініція, конкретизація, міграція, метонімізація, метафоризація, ретермінологізація, семантичні аспекти значення, термін, термінологізація, терміносистема.

Кущ Э.А. СЕМАНТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ МИГРАЦИИ И СПОСОБЫ ПЕРЕВОДА АНГЛИЙСКОЙ ТЕРМИНОЛОГИЧЕСКОЙ ЛЕКСИКИ/ Запорожский национальный технический университет, Украина.

Статья посвящена исследованию особенностей изменения семантического значения, определению способов перевода английской терминологической и общеупотребительной лексики, которая подлежит миграции. В статье объясняется, в чем заключается сущность семантических процессов терминологизации, детерминологизации и ретерминологизации, которые происходят вследствие миграции терминов и единиц общего лексикона. Определяются также особенности генерализации и кокретизации, метафоризации и метонимизации их значений.

Ключевые слова: адекватный перевод, генерализация, детерминологизация, дефиниция, конкретизация, миграция, метонимизация, метафоризация, ретерминологизация, семантические аспекты значения, термин, терминологизация, терминосистема.

Kushch E.O. SEMANTIC ASPECTS OF MIGRATION AND METHODS OF TRANSLATION OF ENGLISH TERMINOLOGICAL LEXIS / Zaporizhzhya National Technical University, Ukraine.

The article is devoted to the investigation of semantic meaning changes as well as ways and methods of translation of English terms and lexical units of general usage, subjected to migration. The essence of semantic processes of terminological specialization, de-specialization, re-specialization of migrating terms and common words is revealed in it. Generalization and concretization, metaphorical and metonymical transfer of their meanings are terminological and ways and methods of translation of English sociopolitical neologisms. The essence of pragmatic adaptation of the sentences with these lexical units is revealed. Lexical and grammatical transformations applied in this process are also clarified.

Key words: adequate translation, generalization, determinologization, definition, concretization, migration, metonimization, metaphorization, reterminologization, semantic aspects of meaning, term, terminoligization, term system

Завдяки розширенню меж людських знань зростає потреба в нових визначеннях вже опанованих понять, а також понять нових галузей науки та техніки. Відповідно відбувається розширення словникового складу мови, причому, значною мірою, здійснюється це за рахунок міграції наукових та технічних термінів.

Науково-технічна термінологія – це широкий шар лексики, де терміносистеми інтенсивно розвиваються та активно взаємодіють між собою. Тому вивчення закономірностей утворення термінологічної лексики, її структури та семантики стало одним із найважливіших завдань сучасного термінознавства та лінгвістики. Значні кількісні та якісні зміни, що відбуваються в науці й техніці, сприяють збільшенню кількості терміносистем, взаємозбагаченню їхнього лексичного складу.

Галузеві підсистеми термінологічної лексики формуються та розвиваються не ізольовано одна від одної, а в тісній взаємодії. Кожна підсистема відображає в собі вплив іншої підсистеми, що призводить до ускладнення форм зв’язку, виникнення нових значень та структур, та, як наслідок, до взаємозбагачення

підсистем. Усе це підвищує їх внутрішню активність, зумовлює міграцію термінологічної лексики як у лексико-семантичній системі однієї мови, так і між терміносистемами різних мов.

Актуальність статті зумовлена недостатньою вивченістю семантичних аспектів міграції англійської термінологічної лексики в сучасному термінознавсті та лінгвістиці; необхідністю детального аналізу способів перекладу таких термінів у перекладознавсті.

Мета статті полягає в з'ясуванні семантичних процесів, що відбуваються при детермінологізації та ретермінологізації англійської термінологічної лексики, а також термінологізації загальновживаної лексики цієї мови. Досягнення поставленої мети припускає вирішення наступних **завдань**: з'ясувати причини міграції англійської термінологічної лексики; описати зміни, що відбуваються в терміносистемах мови внаслідок термінологізації, детермінологізації, ретермінологізації; виявити терміносистеми з найбільш активною взаємодією, взаємозбагаченням, міграцією термінологічних одиниць; дослідити семантичні процеси, що відбуваються при термінологізації, детермінологізації та ретермінологізації; визначити та проаналізувати способи перекладу англійських термінологічних одиниць, що підлягають термінологізації, детермінологізації та ретермінологізації.

Розвиток цивілізації супроводжується появою численних термінів у різних галузях науки та техніки. Оскільки значну частину лінгвістичного фонду складає фахова лексика, то цілком природно, що лінгвісти надають особливого значення дослідженню семантичних особливостей терміна, за якими його співвідносять з оточуючим світом. У результаті постійного виникнення нових понять, які потребують номінації, розвивається і модифікується концептуальна система людини, здійснюється переосмислення існуючого мовного потенціалу, його трансформація та інтегрування для подальшого використання засобів номінації.

Мова як система має достатньо законів та засобів утворення нових понять. Нові реалії вимагають нових найменувань, активізуються процеси терміноутворення та розвитку значень старих термінів. Найбільш поширеними семантичними способами творення фахових термінів є процеси термінологізації та ретермінологізації. Зокрема під **термінологізацією** розуміють набуття загальновживаним словом ознак терміна [5, с. 14]. Сутність термінологізації загальновживаних слів подекуди вбачають у семантичних модифікаціях значення слова [2, с. 78]. Зворотним термінологізації є процес **детермінологізації**, що полягає в розширенні значення термінів і їхньому переході в систему загальнолітературної мови [5, с. 15].

Під р**етермінологізацією** розуміють перенесення готового терміна з однієї галузевої сфери в іншу з повним або частковим його переосмисленням та перетворенням у міжгалузевий омонім [2, с. 79]. Ретермінологізація є семантичним процесом, оскільки при вивченні семантики похідного слова основна увага приділяється його поняттєвій структурі, взаємозв'язку і взаємодії понять, що лежать в основі значення лексичної одиниці.

Процеси термінологізації, детермінологізації і ретермінологізації відбуваються в декілька етапів, результатом чого є виникнення декількох значень терміна (або при детермінологізації, пов'язаного з ним слова загальнолітературної мови). При цьому за короткий проміжок часу термін може піддатися детермінологізації і майже одночасно перейти в інші термінологічні системи або повернутися в ту саму систему в тому ж або новому значенні.

Особливої уваги для вивчення особливостей функціонування термінів у межах різних терміностем становить процес ретермінологізації. Вивчення використання так званих транстермінів становить певну складність, оскільки межі терміносистем різних галузей знання в більшості випадків розмиті, що обумовлено постійною міграцією термінів, яка відбувається в науково-технічній літературі.

При дослідженні семантичного деривата стосовно термінів тієї або іншої науки необхідно враховувати одну з найважливіших особливостей будь-якої термінології – її системний характер. Термінологія тісно пов'язана з галуззю знань, поняття якої вона описує і, оскільки в будь-якій науці поняття, якими ця наука оперує, є певною системою, то і терміни, що їх позначають, також пов'язані між собою певними логічними стосунками.

Будь-який термін є частиною певної термінологічної системи, що є понятійною моделлю відповідної науки. Подібні системи відбивають стосунки між поняттями тієї або іншої науки, і термін стає терміном, тільки якщо учасники комунікації усвідомлюють, яке місце він займає в певній галузі знань. Необхідність враховувати цю особливість термінологічних систем при дослідженні семантики термінів зумовлено тим, що значення будь-якого терміна залежить від його семантичного оточення – термінів, пов'язаних з ним як у рамках його термінологічної системи, так і поза нею, від характеру цих зв'язків і від того, як ділиться понятійне поле між цими термінами. Ця залежність виявляється в самих визначеннях термінів, оскільки вказівка на місце терміна у відповідній системі є одним із найважливіших критеріїв наукового характеру дефініції [1, с. 41].

Відомо, що основною ознакою терміна є його кореляція з поняттям відповідної галузі знань. Враховуючи цю властивість терміна, важливо простежити його семантичні смислові зв'язки з термінами інших галузей, що виникають у результаті ретермінологізації.

Прикладом ретермінологізації може слугувати термін ***"****development****"*** (***розвиток***) у сфері агрохімії він має значення – ***«окультурення ґрунту»***; у терміносистемі сільського господарства – ***«виведення сорту»***; у мікробіології – ***«зростання, збільшення біомаси окремої клітки, пов'язане з розвитком»***. Термін ***"****immobilization****"*** (іммобілізація) у медицині позначає ***«знерухомлення, постільний режим, фіксація шляхом накладення пов'язки, гіпсу»***; у біохімії – ***«пов'язання з носієм»***; в екології – ***«конверсія хімічного компонента з неорганічної в органічну форму як результат біологічної активності»***; у фінансової сфері – ***«заморожування (грошових коштів, капіталів)»***, ***«нерухомість, простій в порту, основний капітал, важкореалізовані активи»***.

При міграції термінологічної лексики здійснюється часткова зміна семантичного значення терміна. Головна увага при дослідженні ретермінологізації приділяється генералізації, конкретизації та перенесенню значення. **Генералізація** є процесом узагальнення, набуття терміном більш широкого значення [2, с. 77]. **Конкретизація** – діаметрально протилежний генералізації процес набуття терміном більш вузького значення [там само]. Перенесення значення означає його метафоричне та метонімічне переосмислення без зміни об'єму.

Зміна семантичного об'єму термінів супроводжується змінами їх функціональних характеристик. Утворення нових лексико-семантичних варіантів відбувається в багатьох випадках у зв'язку з функціональною мобільністю номінативних одиниць, міграцією з однієї терминосистеми в іншу.

За відмінністю асоціативних зв'язків, що ведуть до перенесення значення терміна, розрізняють метафору і метонімію. Метафора є таким видом семантичної зміни, при якій перенесення терміна здійснюється на підставі схожості. Метафори утворюються на основі: найбільш важливих загальних характеристик і асоціацій, пов'язаних із референтом; зовнішньої фізичної схожості предметів; схожості функції або дії, що виконується [5, с.32-33].

Так, наприклад, метафоричне перенесення може відбуватися за функцією: *bridge* ***"міст" – апаратно-програмний пристрій, що сполучає дві або більш фізичні локальні мережі***; за механізмом дії: s*pider* ***"павук" – пошуковий агент****, space* ***"простір" – пробіл***; за схожістю розмірів: *notebook* ***("записник") – ноутбук.*** Метонімія є перенесення терміна на підставі суміжності.

На основі асоціацій відбувався розвиток значення мовного знаку *«head»,* що функціонує в різних терміносистемах. Незважаючи на різну денотативну співвіднесеність терміна «*head*» у різних спеціальних сферах, у кожній з них він слугує позначенням однієї спільної ознаки поняття ***«передня, основна частина чогось»***. Саме ця ознака є спільною для всіх спеціальних понять, які позначає знак *«head»,* а співвіднесеність з цією ознакою становить семантичний інваріант названого знака. Семантичний інваріант зберігає тотожність значення знака-терміна і дозволяє розглядати спеціальні значення в різних субмовах як окремі випадки його реалізації. У гідротехніці він позначає ***«гідростатичний напір»***, ***«тиск стовпа рідини»,*** в архітектурі – ***«замочний камінь склепіння»,*** у будівництві – ***«верхній брус віконної чи дверної коробки»,*** у банківській справі – ***«чільний бік монети»*** тощо.

У період становлення певної термінологічної системи спостерігається процес термінологізації загальновживаних слів. Між терміном та нетерміном існує постійний контакт. Як свідчить фактичний матеріал, найбільш типовим семантичним процесом, що відбувається при термінологізації є конкретизація значення. Наприклад, основним ресурсом поповнення комп'ютерної терміносистеми є загальновживана лексика, а саме:

(1a) *He had a good* ***memory*** *when he was younger.*

Він мав добру пам'ять, коли був молодшим.

(1b) *A* ***memory*** *and the CPU form the central part of a computer to which* ***peripherals are attached.***

Пам'ять та центральний процесор формують центральну частину комп'ютера, до якої під'єднано периферійне обладнання.

У прикладі (1a) лексема *memory* є загальновживаним словом, у прикладі (1b) лексема *memory* вживається в технічному контексті. Наведені приклади свідчать про конкретизацію значення відповідного терміна в контексті. Для з'ясування зміни обсягу значення та способів перекладу інших лексичних одиниць, що підлягають термінологізації, звертаємося до аналізу інших прикладів:

(2a) *One of the objectives of the French Revolution was the abolition of* ***privilege****.*

Однією з цілей Французької Революції було скасування привілеїв.

(2b) *Examples of various* ***privileges*** *include the ability to create a file in a directory, or to read or delete a file.*

Приклади різноманітних прав доступу включають можливість створення файлу в каталозі або перегляду та знищення файлу.

Речення (2a) є прикладом використання лексичної одиниці *privilege* в загальному вжитку, у реченні (2b) термін *privilege* вживається в технічному контексті. Термінологічне значення відповідної лексеми вужче за загальновживане, що свідчить про конкретизацію його значення. На зміну семантичного обсягу лексеми вказує також аналіз її словникових дефініцій: *privilege – a special advantage or immunity or benefit not enjoyed by all* (common use); *the right to access* (computers). Отже, спостерігається типовий для термінологізації процес конкретизації значення.

(3a) *A year and a half* ***cache*** *of provisions, kerosene and coal remained unused.*

Невикористаним залишився запас провізії, керосину та вугілля на півтора року.

(3b) *The data that is stored within a* ***cache*** *might be values that have been computed earlier or duplicates of original values that are stored elsewhere.*

Дані, що зберігаються в кеш-пам'яті, можуть бути значеннями, врахованими раніше, або копіями оригінальних значень, що зберігаються в іншій базі.

У прикладі (3a) слово *cache* вжито зі значенням *a hidden storage space (for money or provisions or weapons)* (common use). У прикладі (3b) термін *cache* вживається зі значенням *RAM memory that is set aside as a specialized buffer storage that is continually updated; used to optimize data transfers between system elements with different characteristics* (computers). Термінологізація лексичної одиниці супроводжується метафоризацією її значення, здійсненою на основі схожості функції того, що позначається вказаною одиницею. Адекватний переклад цієї лексеми засобами української мови потребує додавання слова ***пам'яті***.

Термінологізація загальновживаного слова *net* супроводжується конкретизацією значення й в такому прикладі:

(4a) *Throwing a cast* ***net*** *takes some time, but is overall an easy task.*

Закидання рибальської сітки займає деякий час, але взагалі не є складним завданням.

(4b*) A local area* ***net*** *(LAN) is a computer network covering a small physical area, like a house, office, or small group of buildings, such as a school, or an airport.*

Локальна мережа (ЛМ) – комп'ютерна мережа, що покриває невелику фізичну площу, наприклад, будинок, офіс або невелику групу будівель, наприклад школу або аеропорт.

Аналіз словникових дефініцій лексеми *net* також вказує на те, що при термінологізації відбувається конкретизація зазначеної лексеми: *net – open fabric of string or rope or wire woven together at regular intervals, spider web, trap* (common use)*; a computer network consisting of a worldwide network of computer networks that use the TCP/IP network protocols to facilitate data transmission and exchange* (computers). Тут має місце конкретизація значення.

Характерний для термінологізації процес конкретизації значення спостерігається і в такому прикладі:

(5a) *A* ***jacket*** *is generally shorter than a coat, ending just below the waist.*

Куртка, зазвичай коротша за пальто, доходить лише до талії.

(5b*) Cooling air* ***jackets*** *are often used engines construction.*

Теплозахисні рубашки з повітряним охолодженням часто використовуються при будуванні двигунів.

Приклад (5a) ілюструє вживання лексеми *jacket* у загальному вжитку, в прикладі (5b) її вжито в технічному контексті з більш вузьким значенням. Це підтверджується також аналізом дефініцій вказаної лексеми, а саме: *jacket – a short coat* (common use); *an outer wrapping or casing* (aviation).

Лексичний склад мови знаходиться в тісному зв'язку з позамовною дійсністю, перебуваючи в безперервному русі. Це виявляється в постійній взаємодії між загальнолітературною і термінологічною лексикою. Результатом подібної взаємодії є процес детермінологізації - перетворення терміна на загальнолітературне слово шляхом нейтралізації його дефінітивної функції. Детермінологізація лексичних одиниць зумовлена лінгвальними та екстралінгвальними факторами. Лінгвальні - виникають внаслідок системних зв'язків самої мови, у той час як екстралінгвальні викликані розвитком науки, техніки, зростанням їхньої ролі в житті суспільства. Причини детермінологізації полягають у проникненні термінів терміносистеми в узус розмовного, художнього та публіцистичного слововжитку;

лексика терміносистем, у якій проходить процес детермінологізації, має бути актуальною для більшості носіїв мови.

Для багатьох мов характерним стає всебічне проникнення термінології в найрізноманітніші сфери діяльності людей. Увійшовши в систему загальновживаної лексики, терміни позбавляються функціональної та семантичної обмеженості, залишаючись при цьому термінами в межах певної терміносистеми. Значення детермінологізованих одиниць здебільшого розширюється, тобто відбувається його генералізація.

Рушійною силою процесу детермінологізації є функціональна переорієнтація, що відбувається шляхом перетворення семантичної структури слова, розширення змістового обсягу поняття, накопичення нових сем, розвитку переносного значення. Так, наприклад, до загального вжитку в сучасній англійській мові перейшли терміни та термінологічні словосполучення із сфер хімії (*sulfuric acid*); фізики (*the opposite end of the spectrum, high voltage*); математики (*congruent)*; військової справи (*lieutenant, to be in trenches*)*;* медицини (*metastases)*; біології (*symbiosis, embryonic*); спорту (*to become a pawn);* релігії (*mantra*).

Аналіз фактичного матеріалу дозволив нам з'ясувати, що детермінологізації підлягають також терміни металургії. Наприклад, термін *mould,* що має значення *container into which liquid is poured to create a given shape when it hardens,* детермінологізуючись та входячи в загальний вжиток, здобуває більш загальне значення – *template, character, jelly, pudding, stereotype*, наприклад:

(6a) *Moulds are made of a wide variety of materials, depending on the application; sand is frequently used for metal casting*.

Виливниці виробляють з різних матеріалів залежно від їх призначення; пісок часто використовується при литті металу.

(6b) *We will break the mould and get promoted, whether it's this season or next one*.

Ми зламаємо стереотип та отримаємо підтримку цього або наступного сезону.

(6c) *Oniy peopie special mould can succeed in politics*.

Тільки люди особливого складу характеру можуть досягти успіху в політичній діяльності.

У реченні (6a) лексема *mould* використовується у своєму термінологічному значенні. Приклади (6b) та (6c) свідчать, що ця лексема застосовується як загальновживане слове, значення якого відповідно генералізується. У реченні (6b) лексема *mould* входить до складу ідіоматичного вислову *to break the mould.*

Згідно із словниковою дефініцією металургійний термін *crucible* має значення *a vessel made of material that does not melt easily; used for high temperature chemical reaction*. Внаслідок процесу детермінологізації, що відбувається при переході цієї одиниці до загального вжитку, його значеня розширюється, а саме: *order, trial,* наприклад:

(7a) ***Crucibles*** *and* their covers are made of high temperature resistant materials, usually porcelain or an inert metal.

Тиглі ***та їх покриття виготовляються з жароміцних матеріалів, зазвичай фарфору або інертного металу.***

(7b) Her determined character was formed in the **crucible** of life.

Її твердий характер сформувався в **тяжких випробуваннях** ***життя.***

Отже, у реченні (8a) термін *crucible* має значення *тиглі*, у реченні (8b) спостерігається генералізація значення цієї лексеми. Термін *groove* має значення *a long narrow furrow cut either by a natural process (such as erosion) or by a tool (as a groove in phonograph record)*. У загальній лексиці його значення генералізується: A SETTLED AND MONOTONOUS ROUTINE THAT IS HARD TO ESCAPE*, НАПРИКЛАД:*

Інкорпоруючись у сферу загальновживаної лексики, лексичні одиниці набувають у деяких контекстах стилістичного забарвлення, оскільки використовуються не тільки для позначення різних понять, але й для надання певних характеристик. Наприклад, міжгалузевий термін PRESSURE, який в автомобільній, інженерній, медичній сферах має значення THE FORCE APPLIED TO A UNIT AREA OF SURFACE; MEASURED IN PASCALS, увійшов до загальновживаної лексики зі ЗНАЧЕННЯМ АП OPPRESSIVE CONDITION OF PHYSICAL OR MENTAL OR SOCIAL OR ECONOMIC DISTRESS, наприклад:

(8a) The high-**pressure** injections lead to a quick fill of the die.

Вливання під високим ***тиском*** **призводить до швидкого заповнення кокілю.**

(8b) The **pressure** force him to stop the research.

***Вплив* змусив його припинити дослідження.**

У реченні (8a) лексема PRESSURE входить до складу термінологічного словосполучення THE HIGH-PRESSURE INJECTIONS. У реченні (8b) ця лексема є одиницею загального вжитку, застосування якої дозволяє відтворити уявлення про причину припинення досліджень.

При ретермінологізації семантичне обсяг значення терміна змінюється, відбувається або його звуження або розширення. Крім того, ретермінологізація завжди супроводжується процесами метафоризації чи метонімізації значення відповідної лексичної одиниці.

Ретермінологізація вважається продуктивним способом термінотворення. Так, наприклад, для позначення понять економіки та бізнесу вживаються терміни та термінологічні словосполучення: ядерної фізики (*meltdown, fiscal neutrinos*); астрономії (*to be light years ahead*); автомобілебудування (*high-octane economic growth*); культури та мистецтва (музики) (*to orchestrate*); ігор (*blue chips*); релігії (market's nirvana, musical aura); медицини (есопотіс ills, panacea).

Звернемося до аналізу особливостей зміни семантичного значення лексеми vessel. Якщо в загальнотехнічному контексті вона має значення an object used as a container (especially for liquids), в економічному контексті вона набуває значення free on board. Отже, у процесі ретермінологізації спостерігається конкретизація значення цієї одиниці, а саме:

(9a) A typical top-blown basic oxygen furnace is a vertical cylindrical **vessel** with a closed bottom and an open upper cone through which a water-cooled oxygen lance be raised and lowered.

Стандартна конвертерна піч верхнього вдування – це вертикальний контейнер циліндричної форми із замкненою нижньою частиною та відкритим верхнім конусом, через який киснева фурма може підійматися або опускатися.

(9b) **Vessel** means that the seller supplied goods when it went through the ship's rail in a specified port of shipment.

Франко-борт судна має значення, що продавець виконав поставку, коли товар пройшов через поруччя судна у встановленому порту відвантаження.

Звернемося до аналізу особливостей ретермінологізації лексеми SCRIPT, що має значення A WRITTEN VERSION OF A PLAY OR OTHER DRAMATIC COMPOSITION, USED IN PREPARING FOR A PERFORMANCE. У комп'ютерній термінології вона отримує значення A SEQUENCE OF COMMANDS OR ACTIONS. Процес ретермінологізації вказаної лексичної одиниці супроводжується процесом метафоризації, що базується на встановленні подібності об'єктів, позначених відповідною лексемою, зокрема:

(10a) Shooting **script** (detailed film shooting plan with episodes partition into shots) is developed on the basis of treatment.

На основі літературного *сценарію* розробляється постановчий сценарій, тобто детальний план знімання фільму з розділенням епізодів на кадри.

(10b) Depending on the different types of scripts, they can be performed on PC (client's scripts) or on the server.

Залежно від різних типів *скриптів,* вони можуть виконуватись на ПК (клієнтські скрипти) або на сервері.

Аналіз фактичного матеріалу дозволяє встановити, що порівняно з економічними та комп'ютерними терміносистемами значно рідше ретермінологізовані терміни зустрічаються у сфері металургії. Наприклад, термін економіки та бізнесу *investment - the act of investing; laying out money or capital in an enterprise with the expectation of profit* у сфері металургії має значення *flame proof of substance (in casting mould production).* Проаналізуємо особливості зміни семантичного значення цього терміну в мовленнєвому контексті:

(11a) *Agricultural land in Ukraine is one of the best mid and long-term* ***investment*** *opportunities in the world.*

Земля для сільського господарства в Україні - одне з найкращих середньо- та довгострокових капіталовкладень у світі.

(11b) ***Investment casting*** *is used with almost any castable metal, however aluminum alloys, copper alloys and steel are the most common.*

Лиття за виплавленими моделями використовується для майже будь-якого придатного до лиття металу, але сплави алюмінію, міді та сталі використовуються найчастіше.

У реченні (11b) лексема *investment* є складовою частиною термінологічного словосполучення *investment casting,* значення якого конкретизується в мовленнєвому контексту, що вказує на сферу його

використання. У реченні (11b) вказану лексему вжито в більш вузькому значенні порівняно з її значенням в реченні (11a), що свідчить про конкретизацію її значення. Останнє підтверджує і аналіз словникових дефініцій, поданих вище.

Систематизація англійських терміносистем окремих галузей, вивчення різних аспектів їх утворення та функціонування в системі мови набувають особливого значення для термінознавства та англістики взагалі. Найчастіше англійські терміни утворюються за рахунок внутрішніх ресурсів мови, шляхом термінологізації загальновживаних слів та ретермінологізації вже існуючих термінологічних одиниць. Завдяки цим способам творення термінів здійснюється економія мовних засобів. Детермінологізація також свідчить про взаємодію терміносистеми з системою загальновживаної лексики. При термінологізації, детермінологізації та ретермінологізації значення лексичної одиниці змінюється: відбувається його звуження, розширення, тобто конкретизація та генералізація, або ж обсяг його не змінюється , тобто відбувається його переосмислення, що базується на метафоричному та метонімічному переносах.

У результаті аналізу фактичного матеріалу було виявлено типові процеси зміни обсягу семантичного значення лексичних одиниць при термінологізації, детермінологізації та ретермінологізації, а саме: при термінологізації загальновживаного слова відбувається конкретизація його значення, при детермінологізації – його генералізація. Типовим для термінологізації, детермінологізації та ретермінологізації є також метафоричне перенесення значення, що базується на схожості функцій, ознак, якостей та властивостей. До основних способів перекладу англійських термінологічних одиниць, що підлягають міграції, відносимо такі: генералізацію, конкретизацію, описовий переклад, смисловий розвиток тощо. Подальші дослідження вбачаємо у застосуванні лінгвосинергетичного підходу до вивчення взаємодії та взаємозбагачення терміносистем сучасної англійської мови. Перевага лінгвосинергетичного підходу в дослідженні особливостей формування терміносистем англійської мови полягає в можливості виявлення тенденцій міграції англійської термінологічної лексики, визначення особливостей самоорганізації терміносистем та поглибленні уявлень про семантичні процеси, що відбуваються внаслідок міграції термінів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Д'яков А.С. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти / А.С. Д'яков, Т.Р. Кияк, З.Б. Куделько. - К.: Вид. дім "КМ Academia", 2000. - 216 с.
2. Кияк Т.Р. Семантичні аспекти нормалізації термінологічних одиниць / Т.Р. Кияк, О.І. Каменська // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. - 2008. - № 38. - С. 77-80.
3. Комиссаров В.Н. Общая теория перевода / В.Н. Комиссаров. - М.:ЧеРо, 1999. – 134 с.
4. Комиссаров В.Н. Слово о переводе (Очерк лингвистического учения о переводе) / В.Н. Комиссаров. - М. : Международные отношения, 1973. - 215с.
5. Лейчик В.М. Терминоведение: Предмет, методы, структура / В.М. Лейчик. - М.:ЧеРо, 2009. – 256 с.

УДК 821.111-809.1

ПЕДЖЕНТ „ТРІУМФ ЗОЛОТА” Е.МАНДІ КРІЗЬ ПРИЗМУ ІНТЕРПРЕТАЦІЙНОГО ПЕРЕКЛАДУ

Лещенко Г.А., к.філол.н., доцент

Запорізький національний технічний університет

У статті розглядається поетика специфічного жанру ренесансної драматургії - педжента в контексті театральних практик епохи Відродження. У процесі аналізу поетики твору Е. Манді "Тріумф Золота" застосовуються перекладацькі принципи та атрибутивні якості, що визначають інтерпретаційний переклад**.**

*Ключові слова: інтерпретаційний переклад**,** поетика, Єлизаветинська драма, педжент, новий історизм.*

Лещенко А.А. ПЕДЖЕНТ "ТРИУМФ ЗОЛОТА" Э. МАНДИ СКВОЗЬ ПРИЗМУ ИНТЕРПРЕТАЦИОННОГО ПЕРЕВОДА / Запорожский национальный технический университет, Украина.